

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 3253/23

לפני: כבוד השופט ד' מינץ
כבוד השופט א' שטיין
כבוד השופט ח' כבוב

המערערת: חרסה סטודיו יצרני כלים סניטריים בע"מ

נ ג ד

המשיבים: 1. עו"ד ליאון אמיראס – מנהל מיוחד
2. הממונה על חדלות פירעון ושיקום כלכלי מחוז
ירושלים
3. עיריית ירושלים

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים
(השופט נ' פלקס) בפש"ר 24324-10-22 מיום 2.1.2023

בשם המערערת: עו"ד אורלי גלמן

פסק-דין

השופט ד' מינץ:

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים (השופט נ' פלקס) בפש"ר 24324-10-22 מיום 2.1.2023 בו סולק על הסף ערעור שהגישה המערערת על הכרעת משיב 1 בתביעת חוב שהוגשה מטעם משיבה 3, וכן על החלטה מיום 4.4.2023 אשר דחתה את בקשת המערערת לעיון חוזר בפסק הדין.

הרקע לערעור

1. ברקע לערעור הליך פשיטת רגל שהתנהל החל משנת 2013 בעניינו של מר רפאל הלל (להלן: החייב), אשר נפטר במהלכו. לקראת תום ההליך הצטבר בקופת הכינוס סכום של כ-60,000 ש"ח, ואושרו 6 תביעות חוב בסך כולל של כ-140,000 ש"ח. הנושה העיקרית של החייב היא משיבה 3 (להלן: העירייה). ביום 9.10.2016 אישר משיב 1 (להלן: המנהל המיוחד) תביעת חוב שהגישה העירייה בסך של כ-113,000 ש"ח, מהם כ-11,600 ש"ח בדין קדימה. גם המערערת היא אחת מנושות החייב ותביעת חוב שהגישה

אושרה חלקית בסך של 6,756 ש"ח. נוכח פטירת החייב, בהחלטה מיום 3.4.2022 הורה בית המשפט על ביטול ההליך.

2. כחצי שנה לאחר ביטול ההליך, ביום 18.10.2022 הגישה המערערת לבית המשפט המחוזי בירושלים ערעור על הכרעת המנהל המיוחד בתביעת החוב שהגישה העירייה (להלן: הכרעת החוב). בערעור צוין כי ההליך בעניינו של החייב אמנם בוטל, אולם בקופת הכינוס הצטבר סכום כסף שצפוי להתחלק בין הנושים לפי דיני הנשייה. משכך נתבקש בית המשפט להורות על תיקון טעויות שונות שנפלו לשיטת המערערת בהכרעת החוב, בטרם יחולקו הכספים. העירייה מצדה הגישה בקשה לסילוק הערעור על הסף בטענה כי הוגש למעלה מ-6 שנים לאחר שניתנה הכרעת החוב, מבלי שביקשה המערערת הארכת מועד להגשתו ומבלי שהוצג כל טעם שיצדיק את האיחור המשמעותי. זאת שעה שהמערערת הצטרפה להליך כבר בשנת 2016, בסמוך למתן הכרעת החוב וכאשר היו לה הזדמנויות רבות לטעון ביחס אליה. המנהל המיוחד הצטרף לעמדת העירייה והוסיף כי גם לגופו של עניין אין ממש בטענות המערערת בדבר טעויות שנפלו בהכרעת החוב. בתשובתה לבקשה טענה המערערת כי הכרעת החוב הומצאה לה רק ביום 7.7.2022 לאחר מאמצים רבים שהשקיעה בניסיונות להשיגה, וכי מניין הימים להגשת ערעור עליה צריך להימנות מיום המצאתה לידיה.

3. בפסק דינו מיום 2.1.2023 הורה בית המשפט על סילוק הערעור על הסף בקבעו כי הוא הוגש באיחור ניכר ללא הצדקה מספקת. צוין כי על פי דבריה של המערערת, בחודש אוקטובר 2018 נודע לה על קיומה של הכרעת החוב, ובעקבות זאת היא פנתה למנהל המיוחד בבקשה לעיין בה. בפועל המסמכים לא הועברו אליה, ורק כאשר נקבע דיון בהליך לחודש אפריל 2022 היא שבה ופנתה למנהל המיוחד בבקשה לקבל את המסמכים המבוקשים. למרות הדופי שנפל בהתנהלות המתוארת של המנהל המיוחד אשר התעכב בהעברת המסמכים לידיה של המערערת, היא עצמה לא פעלה במשך למעלה משלוש שנים להשגת המסמכים המבוקשים על ידה. המדובר בשיהוי ניכר אשר אינו עולה בקנה אחד עם הוראת סעיף 184 לפקודת פשיטת הרגל [נוסח חדש], התש"ם-1980 (להלן: הפקודה) לפיה יש לערער על הכרעת חוב בתוך 45 ימים מיום שניתנה. מה גם, שסיכויי הערעור לגופו נמוכים ולו נוכח ההלכה לפיה בית המשפט ימעט להתערב בהכרעות חוב שניתנו על ידי מנהל מיוחד. בקשת המערערת לעיון חוזר בפסק הדין, בה בעיקר חזרה על טענותיה, נדחתה בהחלטה מיום 4.4.2023.

4. מכאן הערעור שלפנינו, בו טענה המערערת בין היתר כי בית המשפט התעלם מטענתה לפיה מניין הימים להגשת ערעור החל במועד שבו הומצאה לה הכרעת החוב,

כמו גם מן הטענה כי לא נפל כל שיהוי בהתנהלותה. המערערת הדגישה כי הכלל לפיו מניין הימים להגשת ערעור מתחיל ממועד המצאת ההחלטה עליה מבקשים לערער הוא כלל המושרש ומבוסס היטב במשפט הישראלי, וכי היה על בית המשפט לפסוק על פיו. כן נטען כי שגה בית המשפט כשלא נתן לה אפשרות להגיש תגובה לתשובות המשיבים לבקשתה לעיון חוזר, וכשדחה בקשה זו.

דיון והכרעה

5. דין הערעור להידחות על הסף לפי תקנה 138(א)(1) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018 (להלן: התקנות).

על פי סעיף 150 לפקודה, כל אדם הרואה את עצמו נפגע מהכרעת בעל תפקיד בתביעת חוב רשאי להגיש ערעור על הכרעת החוב. עם זאת, גם הוראה זו כפופה למסגרת הזמנים הקבועה בסעיף 184 לפקודה, היינו, את הערעור יש להגיש "תוך ארבעים וחמישה ימים מיום שניתנה ההחלטה שמערערים עליה" (רע"א 5077/16 שיבר נ' כונס הנכסים הרשמי (14.3.2017)); רע"א 6301/22 איפרגן נ' רן שובל, עו"ד, פסקה 18 ((21.11.2022)). בהקשר זה, המערערת מבקשת למנות את מספר הימים להגשת הערעור על הכרעת החוב, למן המועד שבו היא "הומצאה" לה. אמנם, על פני הדברים, נקודת המוצא היא כי גם בעניין זה חל "כלל ההמצאה", על פיו מניין הימים להגשת ערעור יחל מיום ההמצאה כדין (וראו: תקנה 402 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 בנוסח הקודם של התקנות ותקנה 179(א) לתקנות; על תחולתן של תקנות אלה בהליכי פשיטת רגל וחדלות פירעון ראו: תקנה 2 לתקנות פשיטת הרגל, התשמ"ה-1985 ותקנה 2(א) לתקנות חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ט-2019 (להלן: תקנות חדלות פירעון)). ברם, החלת כלל זה ככתבו וכלשונו על מקרה שבו מבקש נושה לערער על הכרעת חוב שניתנה בתביעת חוב שהגיש נושה אחר, איננה מובנית מאליה. זאת שכן מדובר בגורם אשר כלל לא היה צד להליך בו הוכרעה תביעת החוב, וממילא לא קיימת חובה שבדין "להמציא" לו את ההכרעה.

6. נקודת המוצא היא כי על המבקש לערער על הכרעת חוב, כמו כל בעל דין המתדיין בהליך אזרחי, חלה הדרישה לפעול בתום לב (בש"א 2236/06 חממי נ' אוחיון, פסקה 10 (5.6.2006)). לחובה זו נוצקת משמעות שונה בהליכים שונים ועל פי הקשר הדברים. היא אינה פוסחת גם על נושה בהליך חדלות פירעון, אף כי גבולותיה איננה מבוררים עד תום (וראו הדרישה המוטלת על נושה מובטח להפעיל את זכותו בתום לב: ע"א 1057/18 עו"ד אייל עברון נ' ורדי, פסקה 21 (23.1.2019); ע"א 6553/20 עיריית תל אביב יפו נ' כונס הנכסים הרשמי, פסקה 23 (29.7.2021); ע"א 7188/18 עו"ד אריק אמיר

נ' חנאי, פסקה 29 (28.12.2020); וכן ראו למשל בפסיקת בתי המשפט המחוזיים אשר הכפילו את התנגדותו של נושה להסדר נושים לחובת תום הלב: בש"א (מחוזי נצ') 95/10 חרושת מתכת בית השיטה (בהח) בע"מ נ' בנק הפועלים בע"מ – אגף אשראים מיוחדים (1.2.2010); פש"ר (מחוזי ת"א) 25540-02-13 סמרה נ' כונס הנכסים הרשמי, פסקה 10 ((25.5.2016).

7. נוסף על כך, לעיקרון תום הלב ניתן משקל משמעותי בכל הנוגע לשאלה אם ניתן למנות את הימים להגשת ערעור ממועד הידיעה על ההחלטה ולא ממועד המצאתה (וראו: בש"א 1788/06 קלינגר נ' זקס, פסקה 7 (13.11.2007); רע"א 8467/06 אבו עוקסה נ' בית הברזל טנוס בע"מ (8.7.2010); ער"א 4164/22 צרפתי נ' בללתי, פסקה 6 (30.6.2022); ארנה רבינוביץ'-עיני ודורון דורפמן "שימוש לרעה וחוסר תום לב בהליך האזרחי: הפער שבין מודל דיוני פוסט-אדברסרי למודל ייצוג מסורתי" ספר שלמה לוי 255, 266-267 (2013)). כך, כאשר בעל דין ידע או יכול היה לדעת על ההחלטה עליה הוא חפץ לערער אך בחר להשתהות יתר על המידה, "ייתכנו נסיבות שבהן חובת תום הלב תמנע הליך ערעורי ותשתיק בעל דין מלטעון כי הייתה לו זכות לא להגיב עד שיקבל לידיו את ההחלטה" (חמי בן נון וטל חבקינ הערעור האזרחי 159-160 (מהדורה שלישית, 2012); וראו בהקשר זה גם תקנה 4 לתקנות האוסרת על שימוש לרעה בהליכי משפט). משמעות הדברים, כי אין להלום התנהלות מצד נושה אשר משתהה ולא נוקט בהליך ערעורי במשך שנים למן המועד שבו נודע לו על הכרעת החוב עליה הוא מבקש לערער.

8. על כך יש להוסיף כי לא בכדי קבעה הפקודה מסגרת זמן ברורה להגשת תביעות חוב (שישה חודשים מיום צו הכינוס לפי סעיף 71(ב) לפקודה) ולהגשת ערעור על ההכרעה בהן (45 ימים כאמור). מסגרת זמן זו נועדה להביא לייעולו ולקידומו של ההליך באופן מיטבי. היא תורמת להגברת הוודאות של הצדדים המעורבים בהליך, ומאפשרת לנושים להעריך את תמונת החובות המלאה הנדרשת לצורך גיבוש עמדתם לגבי המשך ההליך (רע"א 9802/08 הוועדה המקומית לתכנון ולבניה עיריית ירושלים נ' א.ר. מלונות רותם (1994) בע"מ (בפירוק), פסקה 13 (21.8.2012) (להלן: עניין מלונות רותם); רע"א 1860/15 אורות העמקים בע"מ נ' אלגבטי, פסקה 5 (21.5.2015)). אמנם, במקרים המתאימים "ומטעמים מיוחדים שיירשמו" רשאי בעל התפקיד ליתן ארכה להגשת תביעת חוב, אם שוכנע כי לא יכולה הייתה להיות מוגשת במועד (סעיף 71(ב) לפקודה; והשוו לנוסח סעיף 210(ג) לחוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ח-2018 (להלן: חוק חדלות פירעון)). ונקבע זה מכבר כי יש לנקוט בגישה מקלה בפרשנות הדרישה לקיומו של "טעם מיוחד" כאמור (עניין מלונות רותם, פסקה 15; ע"א 850/22 דרור נ' עו"ד עוז עמית, פסקה 9 (20.7.2022)). ברם, חרף אמת המידה המקלה שיש לנקוט בהקשר זה,

הודגש כי נושה אשר ידע על אודות הליך פשיטת הרגל, יתקשה עד מאוד להוכיח כי לא יכול היה להגיש את תביעת החוב במועד (עניין מלונות רותם, פסקה 18; וכך ראו למשל: רע"א 3010/18 עב"ד נ' יניב אינסל, עו"ד, פסקה 11 (7.10.2018); רע"א 7692/19 אביחסרה נ' עו"ד משה תורג'מן, פסקה 9 (9.1.2020)). לשאלת ידיעת הנושה (בין אם על עצם קיום ההליך ובין אם בנוגע להכרעה בתביעת החוב, לפי העניין) ניתן אפוא משקל משמעותי לאורך שלבי ההליך השונים.

9. לצד זאת יש להזכיר כי לבית משפט של פשיטת רגל גמישות לא מבוטלת בסוגיות הנוגעות לסדרי הדין (ראו למשל: רע"א 6227/20 שניידרמן נ' עו"ד מיכאל גבור, פסקה 8 (14.10.2020); ע"א 8488/18 משקל נ' עו"ד רונן בצלאל, נאמן, פסקה 6 לפסק דינו של השופט י' עמית (17.6.2019); וראו גם: סעיף 186 לפקודה). אין באמור לעיל כדי לגרוע מכך שבמקרים המתאימים, בית המשפט רשאי לקבוע כי גם נושה אשר לא הגיש ערעור על הכרעה בתביעת חוב של נושה אחר במועד, יכול להגישו באיחור, בהתחשב בנסיבות המקרה ובהן מידת האיחור, אינטרס ההסתמכות של הצדדים והשאלה אם קיימת מחלוקת משמעותית ביחס לחוב (וראו למשל ביחס לנסיבות הרלוונטיות לגבי הארכת מועד להגשת תביעת חוב: עניין מלונות רותם, פסקה 18; רע"א 1883/15 שיבר נ' עיריית תל אביב יפו, פסקה 3 (9.8.2015); רע"א 3702/17 חג'אזי נ' עו"ד ליאור מזור – מנהל מיוחד לנכסי החייב, פסקה 12 (27.6.2017)).

10. אוסיף לשלמות התמונה כי על פי הדין הקיים בעת הזו (אף כי אינו רלוונטי לענייננו), התקופה להגשת ערעור נושה על הכרעה בתביעת חוב של נושה אחר מתחילה להימנות מהמועד שנודע לנושה על קיומה של הכרעת החוב (סעיף 215 לחוק חדלות פירעון ותקנה 130(ב) לתקנות חדלות פירעון).

11. ולענייננו. אין חולק כי המערערת הייתה מודעת לקיומה של הכרעת החוב לכל הפחות החל מחודש אוקטובר 2018, עת הוגש לבית המשפט תסקיר המנהל המיוחד בו פורטו כל תביעות החוב שהוגשו וההכרעות בהן. ברם, הערעור הוגש רק בחלוף 4 שנים מיום שנודע לה על כך, בחודש אוקטובר 2022. המערערת מפנה את חיציה כלפי המנהל המיוחד, אשר אכן השתהה מצדו בהעברת הכרעת החוב לידיה. אולם אין בכך כדי לרפא את הפגם המשמעותי שנפל בהתנהלותה שלה במשך שנים – החל ממועד פנייתה לראשונה למנהל המיוחד ביום 22.10.2018 ועד ליום 27.3.2022, מועד פנייתה בשנית. התנהלות כזו אינה עולה בקנה אחד עם חובת תום הלב המוטלת על נושה המבקש לנקוט בהליך ערעורי בקשר להכרעת חוב שניתנה בעניינו של נושה אחר. לא למותר להזכיר כי הערעור על ההכרעה בתביעת החוב הוגש לאחר שהליך פשיטת הרגל בוטל זה מכבר.

כמו כן, נוכח פרק הזמן המשמעותי שחלף לא רק ממועד ההכרעה בתביעת החוב אלא גם מהמועד שנודע למערערת עליה, ניתן לומר כי התנהלותה יצרה מצג לפיו היא ויתרה על זכותה להגיש ערעור, ומדובר בשיהוי משמעותי הפוגע באינטרס ההסתמכות של הנושים האחרים הממתינים לקבל את כספם (השוו: ע"א 4627/22 מפרקי חברת אגרוסקו, חברה לייצוא חקלאי בע"מ (בפירוק) – עו"ד ורו"ח ד"ר שלמה נס ורו"ח אלי שפלד נ' קוסט פורר גבאי את קסירר (שותפות רשומה), פסקה 76 (7.6.2023); רע"א 6558/11 פודמסקי נ' גלובינסקי, פסקה ח (5.10.2011); רע"א 5793/05 אגודת בית הכנסת הגדול – "שונה הלכות" נ' עיריית נתניה, פסקה 6 (11.9.2007)). בצדק אפוא סולק ערעור המערערת על הסף.

באשר להחלטה בבקשת המערערת לעיון חוזר, יצוין כי לא רק שלא נתונה למערערת זכות ערעור לגביה הואיל ומדובר ב"החלטה אחרת" (ראו למשל: ע"א 8060/21 שי נ' עוזרי כספי ז"ל, פסקה 5 והאסמכתאות שם (14.12.2021)) – רשות אשר לא נתבקשה – אלא שגם לגופו של עניין היא לא הצביעה על נסיבות המצדיקות עיון חוזר בהכרעה שניתנה.

הערעור נדחה אפוא. משלא התבקשה תשובה ובהתחשב במתכונת הדיונית שבה ניתנה ההכרעה, לא ייעשה צו להוצאות.

ניתן היום, כ"ז בתמוז התשפ"ג (16.7.2023).

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט